

Kerken in de Beerzen

De oudste vermelding van de parochie 'Berses' dateert van 1207. Het is ook de oudste vermelding van de Beerzen als gemeenschap.

Er speelt dan een conflict tussen enkele leden van de familie Van Rode, afkomstig van St.-Oedenrode en met diverse bezittingen en relaties buitengewoon machtig in het oosten van Noord-Brabant, en de abdij van Tongerlo. Het ging erover wie de priester mocht aanstellen. De Van Rodes zullen de kerkstichters zijn geweest. Meestal ging het zo dat lokale machthebbers hun eigen kerken stichtten. Dat zal ook in de Beerzen het geval zijn geweest. Zij benoemden dan zelf de pastoor en probeerden daarbij meestal nog wat te profiteren van de inkomsten van de kerk, de tienden, de kerkelijke belastingen die al vanaf de vroege middeleeuwen geheven werden. Ze waren bedoeld voor het onderhoud van de pastoor, steun aan de armen en de bouw en het onderhoud van de kerk. Plaatselijke machthebbers konden vanuit hun positie die inkomsten gemakkelijk afromen en dat gebeurde ook. Of de Van Rodes zich hieraan schuldig hebben gemaakt, valt niet te zeggen, maar ze hadden gezien hun conflict met Tongerlo wel degelijk belang bij de zeggenschap over het benoemingsrecht. Het conflict van 1207 eindigde in een compromis. Beide partijen mochten om de beurt de pastoor aanstellen. Maar enkele tientallen jaren later had alleen Tongerlo nog dat recht. En de Van Rodes waren door ingrijpen van de Hertog van Brabant ook het merendeel van hun maatschappelijke invloed kwijtgeraakt. Net zoals overigens andere regionale grootheden, zoals de Van Tilburgs en de Van Oirschots.

Hoe kwam de abdij van Tongerlo aan de rechten op een parochie, die ver van hen vandaan lag? De eenvoudigste verklaring is dat een lid van de familie Van Rode, met rechten in de Beerzen, is ingetreden in het klooster of het wellicht bij testament heeft begunstigd.

Testamenten werden in die tijd door priesters opgemaakt en er bleef dan gemakkelijk wat aan de geestelijke strijkstok hangen, om hel en verdoemenis te keren.

De abdij was toen in 1207 nog geen 80 jaar jong, maar wel heel ambitieus. Het was een kerkelijke vernieuwingsbeweging die zich ten voorbeeld stelde voor de oude abdijen, waarvan sommige zichtbaar teerden op hun rijkdom en hun vet.

Dat zal menigeen hebben aangesproken en de jonge abdij vergaarde in de eerste eeuwen van zijn bestaan veel goed en aanzien. De abt verwierf een zetel in de Staten van Brabant en was adviseur en mogelijk ook geldschietter van de hertog in moeilijke tijden. In 1207 was er nog één parochie 'Berses' wellicht in combinatie met Hoogeloon, maar 110 jaar later wordt een aparte parochie Middelbeers vermeld, met daarin het Raak, dus duidelijk in de parochie Middelbeers. Tongerlo had niks van doen met de parochie Middelbeers. In Middelbeers stelde het kapittel van Oirschot de priesters aan.

Wat er in die eeuw precies is gebeurd, is bij gebrek aan bronnen niet bekend, maar het is denkkelijk, dat één of meer leden van de familie Van Rode ontevreden waren over de relatie met de abdij van Tongerlo en hun rechten aan het kapittel hebben overdragen ~~het kapittel~~.

Dat kapittel was een machtige organisatie en bovendien gesticht door de oude heren van Oirschot, die ook het slachtoffer waren geworden van de hertogen van Brabant en aan hen hun macht kwijtraakten; een politieke keuze dus.

Recente veranderingen in het kerkelijk leven hebben ervoor gezorgd dat de eeuwenlange scheiding tussen de parochies Oost- en Middelbeers is opgeheven. Echter, in het verleden was er tenminste één overeenkomst. De Oude Toren van Oostelbeers staat nu eenzaam in het veld, maar ook het Oude Kerkje van Middelbeers staat buiten het oude dorp. Bij de bouw van de nieuwe St.-Willibrorduskerk werd gekozen voor een locatie dicht bij het eigenlijke

centrum van het dorp, de Doornboom. Daar stond overigens na 1648 de schuurkerk en daar woonde ook de pastoor. Nu staat het Oude Kerkje aan de rand van de bebouwing, maar 200 of 300 jaar geleden, zal die ook midden in de akkers hebben gestaan. De locaties van beide kerken heeft te maken met het verschijnsel dorpsverplaatsing. De dorpen zijn als het ware gaan wandelen. Vanwege veranderde agrarische omstandigheden, het verdwijnen van de bossen en de opkomst van de heivelden, verplaatsten de boeren hun boerderijen naar een voor hun bedrijfsvoering gunstigere plaats. Weg van de hoge zandgronden waarop de bossen en de akkers lagen, naar een plek tussen hoog en laag, waarmee ze sneller hun vee naar de graslanden langs de beken konden brengen of daar grasmaiden voor wintervoer. Dit is niet alleen in de Beerzen gebeurd, maar op meer plaatsen staan kerken of hun torens 'eenzaam buiten het dorp.

Bron(nen)?